

Ljubljana
Negativ z. vrtkovi

VRTEC

LETNIK 63

UREDIL

VINKO LAVRIČ

V LJUBLJANI 1932/33

Izdalo društvo Pripravniški dom
Tiskala Jugoslovanska tiskarna

VII, B, 28137, f

Vse pravice pridržane.

KAZALO

	Stran		Stran
PESMI		Vovk Joža: Še trikrat, mamica	
Albrecht Ivan: Samo očeta našega ni (s sliko)	37	(s sliko)	103
Povodni mož (s sliko)	56	Sirota	119
Pesem	86	Winkler Venceslav: Mihelovo	5
Materi	103	Pesem delavskih otrok	12
E. A.: Biserni knez, bodi zdrav (s sliko)	152	Palčki	29
Esën: Moja sveta noč (s sliko)	54	Berači v izbi	65
V stari pošti	87	Sveti Mihael	72
Gorinšek Danilo: Želja	102	Veliki petek	118
Koder zre	104	Rože in brinje	118
Griša: Vrabec	59	Sonce raste	119
Kunčič Mirko: Izgubljenec (s sliko)	13	Raste drevce na planini	151
Ob materini krsti (s sliko)	47	Veliki mornar	152
V večernih urah	103	Danes homo kresovali	156
Ločniškar F.: Zarja	119	POVESTI, BASNI, LEGENDE, POPISI	
Matelič Ivan: Hrepenenje	87	Bevk France: Miš, ki se je spre-	
Osamelost	134	menila v ptiča	72
Meško Ksaver: Ob slovesu	6	Fatur Lea: Leži otok na sred	
Sv. Frančišek v Asiški škofijski		morja (s slikami Anice Zupan-	
cerkvi (s sliko)	27	čeve)	2, 18, 34, 50, 98, 114, 150, 146
V sveti noči (s sliko)	53	Fidelis: Slomšek v Blatogradu	
Tujec in romar	87	(s sliko)	93
Velikonočna	118	Finžgar F. S.: Mladina draga!	
Ave, Marija	138	(s sliko)	9
Na pot v tujino	152	† Gruden Jože: O slamnatem	
Minljivost	156	voličku (s sliko)	60
Pucelj Janez: Pomlad (s sliko)	127	Hohnjec Josip dr.: Slomškov	
Strniša Gustav: Mamica	104	spomin — naš opomin (s sliko)	88
Zarja	156	Kmetova Marija: Kako se od-	
Svjatoslav: Zgodba o poniž-		pravljaja v šolo (s slikami)	124, 157
nem Janezu (s sliko)	28	Kovačič Fr. dr.: Dogodbice iz	
Božji sejavci	70	življenja škofa Slomškega (s sliko)	90
Jutro v polju	134	Meško Ksaver: Prvi razred (s	
Venceslav: Mlada pesem	64	sliko)	57
Ver-an: Takrat	86	Zima — pomlad	102
Slutnja	142	»Je pač — mati«	107
		Moderne hlače	139
		Oroslava: Cigančica (s sliko)	37

Podlogar Leopold: Zgodovina naših trgov in mest: 18. Turjak (s sliko)	13,	30
19. Vače (s sliko)	45,	62
Rožencvet Janez: Skrivalnice (s slikami)	135	
Modri maček (s slikami)	153	
Skott Gabriel—Vouk Ivan: Rdeče jabolko (s sliko)	66	
Slokanova Oroslava: Kraljčina brez smehljava (s sliko)	7	
Močnik (s sliko)	25	
Svensson Jon — Lovrenčič J.: Besni bik (s sliko)	73	
T. A.: Gluhonemi otroci (s sliko)	126	
Vrhovec Kristina: Deklica z vresja (s slikami)	138	
Winkler Venceslav: Molčeči zvon (s sliko)	55	
Pravljica je umrla (s slikami)	69	
Valpet Tilen (s slikami)	109	
Velikan izpod Ralne gore (s slikami)	120	
Zupančič Miroslav: Marta	122	

IGRE

Bločan Miha: Nova pravljica, 21,	39
Jalen J.: Tri mamice	104
—	
M. L.: Spominu Lužarjevega Tončka (s sliko)	111
X.: † Bogomil Vdovič	144
—	
Zaklad morskih roparjev	6
L. N. P.	29
Prečuden obred v Birmi	65
Iznajdljiva žena	66
Šola plava	71
Kanibali so tu	77
L. N. P. Lepa beseda lepo mesto najde	78
Pes dobrotnik	94
Pesem Velikega Duha	125
—	
Prvi utrinki	23, 48, 80, 96, 128, 160
Nove knjige	31, 80, 96, 112, 160
Uganke	16, 31, 48, 79, 95, 112, 127, 144

Listu so oskrbeli slike: akad. slikar Gorše Franc; akad. slikarica Zupanc Anica, Gaspari Oto, Pregelj Marij, Stupica Gabriel, Pogačnik Jože, Mehora Silvo in dr.

1

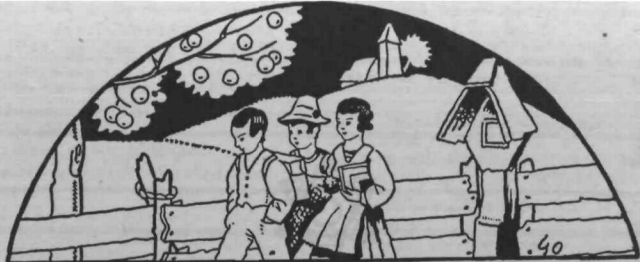
SEPTEMBER

LETNIK 1932-1933

VSEBINA: Lea Fatur: Leži otok na sred morja ... — Venceslav Winkler: Mihelovo (Pesem) — Ksaver Meško: Ob slovesu (Pesem) — Zaklad morskih roparjev — Oroslava Slokanova: Kraljičina brez smehljaja — F. S. Finžgar: Mladina dragal — Venceslav Winkler: Pesem delavskih otrok (Pesem) — Mirko Kunčič: Izgubljenec (Pesem) — Leopold Podlogar: Zgodovina naših trgov in mest — Uganke, skrialice in drugo

Lastnik »Pripravniki dom« v Ljubljani — Urednik in upravnik Vinko Lavrič v Ljubljani, Kolezijska ulica 1

Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč)

Lea Fatur:

Leži otok na sred morja . . .

esem brodnikov »Marija sedem žalosti, varuj nas nevarnosti!« gre po Ljubljani, se odbija od Brega in Starega trga, hiti pod Črevljarski most, sili v Zlatarsko in umira v tesnobi Židovske ulice. Priljubljena pesem priključa na okna obrežja stare mamice, otroke in rosne deklice, ustavlja v pristanu voznike in nakladalce, zamisli trgovce in nadzornika.

Nasproti pristana, v Semeničevi hiši, stoji ob oknu črnolas deček, oblečen po plemiško. Vidi se, da mu je poravnala ljubeča materina roka čipke za vratom, gube tankega črnega baržuna na životu in mu izvezla pas za meč, primeren dečkovi velikosti. Vse nekaj na dečku kaže, da ga ni prinesel megleni povodni mož, v južnem ognju žarijo oči, ki so se zazrle v veliki čoln. Glava, obraz, kretnje, vse kaže, da je Adrijan Semenič, sin otočanke, otrok morja. Pečat tih žalosti je na tem obrazu.

Na veliki mizi sredi dvorane leži kupček knjig, velik zemljevid. Ob stenah vise slike plemenitih Semeničev, grbi, orožje, ščiti, čelade. Ob stranskih vratih, ki držijo na stopnišče za vodo, je velika slika mesta ob morju. Kipijo stolpi in zvoniki, morje se zaganja v obrambni zid.

Deček pogleda od brodarjev na sliko, vzdahne: »Beate nauta! Gre do Zaloga, do Siska. Sava hiti pod gradovi, hiti do Donave, do naših trdnjav.

Obramba vse Evrope, jih imenuje Ivan Vajkard Valvazor. Tudi moj oče jih je imenoval tako. Jez so, ki zadržuje častilce polmeseca, ki hočejo Zagreb, Ljubljano zavzeti, svetišča na hribih požgati, božja pota zatreti, samostane razdejati, kristjane zaslužniti.

Trdnjave požirajo premoženje deželi, pravi Ivan Vajkard, ki se zanima za vse in ve vse, dasi ima komaj štirinajst let. Kranjska, Štajerska in Koroška pošiljajo svoje najboljše sinove na mejo. Koliko junaške krvi je zmočilo kamenje Klisa, Kaniže, Repiča! Večna bo slava Lenkoviča, Turjaškega, Krušiča, Zrinjskega in drugih plemenitih vitezov. Klis in Siget sta ljuta rana naša, Sisek in Senj naša slava.«

¹ Blažen mornar.

Rahlo potrka na stranska vrata. Deček, ki ima nekaj značilno resnega in možatega na sebi, stopi k Adrijanu:

»Si pripravljen? Pridem s čolnom. Grimšič in Turnski prideta tudi. Saj bo itak prazen razred. Ko nam ne dovolijo patri, da se kopljemo in plavamo, si pa dovolimo sami to. Plemič mora plavati! Kako naj se sicer reši iz vode? Utonil je moj sošolec, ker ni znal plavati. Pa kaj si tako zamišljen, Adrijan? Te motijo brodarji, maščevanje ali otok zakladov?«

Dečka stopita k zemljevidu na mizi, vozita se s prstom iz Jadranskega morja na ocean. Adrijan se razburi: »Tukaj mora biti: v južnem delu

Atlantskega oceana, med Južno Ameriko in Afriko. Antonio de la Roché ga je videl, pravi, da ima dobro luko. Drugi mornarji pravijo, da se je zmotil, nikdo drugih ni našel tega otoka. In vendar mora biti tukaj otok; vsi stari mornarji vedo o njem in pravijo, da spravljajo gusarji že kakih sto let ali pa še več svoj plen tjakaj. Zdaj smo sredi sedemnajstega stoletja. Pomisli, Ivan Vajkard, koliko gusarjev so polovili in pobili ta čas! Niso mogli odnašati zakladov. Poglej, ko bi jaz našel otok: stiska naših dežel bi bila pri kraju. Saj ne potrebujemo drugega, kakor dosti denarja za plačo vojakom, za nabavo orožja in smodnika. Kamen in les že dobimo v gori. Rečem ti, Vajkard, da ne morem spati, če mislim na pomanjkanje, ki vlada v mestih in na kmetih, siromaštvo cerkva in samostanov, in mislim, da leži sredi morja otok, tako prebogati zakladov... Res je zašlo že mnogo mornarjev v sužnost in smrt. Pa bil je greh na njih dušah. Nedolžen mora biti, kdor naj najde otok... Zato glej, Ivan Vajkard, se ne morem učiti, noč m dan mi je na mislih, da je čas, da se vrnem na Rab. Veš, da ima stric

ladje, da prevaža preko morja blago. Šel bi z njim. Pa mati, ki me je sem privedla, ki hoče, da postanem mašnik...

Letos bom padel, ponavljati ne maram. Stric me gleda čimdalje bolj grdo. Sreča, da je večinoma pri svojih vinogradih na Dolenjskem. In moja dolžnost, da maščujem očeta? Na morju moram iskati morilca, ušel je med gusarje...«

Ivan Vajkard resno posluša in pozorno odloči: »Posvetovali se bomo po kopanju o tem, kaj je tvoja dolžnost. Naroči Kristu, da ti pripelje konja, bomo malo pojezdili proti Trstu.«

Moško odkoraka Ivan Vajkard. Adrijan pokliče na vratih: »Kristo!«

V mehkih opankah prihiti mladi sluga Adrijanov. Rdeča kapa, kratke hlače in suknjč iz rjavega sukna, poteze na obrazu kažejo, da je doma na otokih, Adrijan mu položi roko na rame:

»Kakor navadno, Kristo! Pripelji mi belca! Sicer je imel Marko šarca in Skenderbeg vranca, pa zato ne bom slabši junak. ‚Ne dela konj junaka, in ni zid zato, da brani ljudi, ampak ljudje branijo zid‘, je rekel Skenderbeg.«

Kristo se nasmehne zvitomučno: »Gospodič, treba ti bo še danes junštva. Pater od sv. Jakoba iz tvoje šole je pri gospe. In...«

Kristo se umakne naglo skozi stranska vrata. Kajti glavna vrata dvorane so se odprla in gospa Semeničeva v črni obleki plemiških vdov pogleda očitačoče Adrijana. Mučno je dečku. Rajši bi videl, da stojijo pred njim vsi pekovski vajenci. Premikastil bi jih. Pa mati, ta mati, ki je vedno žalostna, ta mu budi vest. Glas spremlja pogled v očitjanju: »Zakaj nisi v šoli, Adrijan?«

Deček se opogumi. Saj mu mati vse spregleda. »V taki vročini? Pet ur na dan je preveč. Veliko jih je že prosilo ali kar šlo na počitnice. Tudi jaz bi šel že enkrat rad na Rab. Dvanajst let imam. V taki starosti je šel Jožef Lamberg že v službo k Rupertu Rihemberškemu.«

Gospa Semenič je kimala: »Seveda! Ti iščeš zopet otok zakladov. Namesto katekizma in svetih očetov prebiraš Lambergovo ‚Življenje‘, davorije in junaške pesmi in ‚NeprostoVOLjna pot okrog sveta Kristofa Matije Fernbergerja‘. Na Rabu so ti zmešali mornarji in moj oče glavo z pripovedkami o otoku. Pa ne misliš, da je znanje pravi otok zakladov za dečka. Poglej Ivana Vajkarda, koliko že ve...«

»Pa on pojde kmalu na potovanje...«

»Molči! Kdor hoče biti spoštovan v starosti, se mora učiti v mladosti. Poglej, kako gre spomin svetih in učenih mož od rodu do rodu. Svetovalci postanejo cesarjev, upravitelji dežel. Ti se pa pretepaš z rokodelskimi vajenci. In kopat se hodiš s pastirji, ko veš, da prepovedujejo prečastiti tvoji učitelji kopanje na javnih prostorih in plavanje.«

Adrijan se upokonči: »Meni bodo prepovedali plavanje? Meni, ki sem znal prej plavati kakor hoditi?«

Rahlo se nasmehne mati svojemu edincu: »Res je, Adrijan. Pa to je bilo na Rabu, zdaj si pa v šoli v Ljubljani. In veš, da te je namenilo vse sorodstvo v sveti stan, v stan, ki je plemenitejši kakor vojaški. Duše boš reševal, Adrijan... Dušo očetovo, materino, Djokovičevo...«

»Djokovičevo dušo bom rešil z mečem,« plane Adrijan, »očetovega morilca moram, sicer bi se mi rogali po vseh otokih: Kdor se ne osveti, se ne posveti. Že mi gre: Kakor Skenderbeg presečem na mah dvema glave. Naši junaki, Marko, Sekula, Juriša, vsi so se maščevali. Naši dedi Senjani so pokazali Benetkam Venierjevo in Dunaju Robotovo glavo...«

»Molčič!« brani mati. »Kaj se boš uril v sekanju glav? Močnejše od železnega je duhovno orožje. Trikrat je ušel premočni sovražnik izpred Raba, ko je nesel naš sveti škof glavo sv. Kristofora na glavni stolp. In Konstantin? S čim je zmagal? Kaj je prepodilo Atilo izpred Rima?«

Trmasto ugovarja Adrijan: »Res je vse to, pa jaz ne bom molil za morilca svojega očeta.«

»In če je umoril očeta zaradi tvoje matere? Adrijan, dvanajst let imaš, lahko razumeš strah in žalost tvoje matere: Bila sem zaročena z Djokovičem, ko sem se seznanila s tvojim očetom.«

»Ti zaročena z Djokovičem?« ...

»Jaz, da! Pa pobegnila sem od doma in se poročila s tvojim očetom. Zdaj veš, da je imel nekako pravico do maščevanja, prav tako kakor misliš, da jo imaš ti. In veš, da je želel tvoj oče vedno, da greš v Ljubljano v znamenito jezuitsko šolo in naročil mi je še umirajoč, da te odpeljem z Raba, ker je zapazil, da ti mešajo glavo pravljice o otoku sredi morja. Zdaj mi pa prihajajo od vseh strani pritožbe in tvoj stric bo besnel, če padeš v šoli.«

»Saj znam že dosti,« uganja trmo Adrijan. »Na zemljevidu poznam vse bregove in otoke. Berem cirilico, gotico in latinico, govorim več jezikov. Od latinskega se mi dopade najbolj stavek: Beate nauta!« In burno objame mater: »Pojdiva na Rab! Ponoči in podnevi mi rastejo rabski zvoniki pred očmi. Mene kliče morje... Ne morem in se ne maram zapirati za zidom. In če že ne maraš, da grem na morje, si pa kupim mesto obristarja² cesarske vojske.«

Žalostno zmaje mati: »Zlati Adrijan, mi dva sva revna, odvisna od strica. Ti imaš samo pravico do očetovega deleža, s tem si ne moreš kupovati visokih mest. Na takem mestu moraš imeti tudi denar, da izplačuješ vojake, sicer te zapustijo. Na Rabu me ne mara žena tvojega strica. Ta stric je dober, če si dober v šoli. Adrijan, obljubi svoji materi, da se boš učil, da postaneš rešitelj duš, delivec milosti naše svete vere...«

Rezek žvižg pod oknom. »Ivan Vajkard!« se otrese Adrijan in plane skozi vrata. Materin bolesten krik »Adrijan!« umira v dvorani. (Dalje.)

² Oberst.

Venceslav Winkler:

Mihelovo.

Krave po osem. Voliči po sedem.

Mešetar prodaja, kupuje, kriči.

Čevlji, obleka in lonci in škafi.

Pri fari pa ves čas zooni in zvoni.

Pa so prodajali ves božji dan,

svetec z besedo, krčmarji s pijačo.

Ko so raztresli se vsak v svojo stran,

vrnil Mihel se je v cerkev domačo.

Svetec Mihel je odrinil zapahe,

orgle bučijo, bučijo skoz vas.

Potem se napotil je reševat duše,

pravkar je šel mimo nas.

Pa se ozrl je čez vas in čez gmajno:

duša nobena za svetcem ne gre,

ose so s harmoniko in staro lajno

zviti krčmarji ujeli v roke.

Ksaver Meško:

Ob slovesu.

*Moj sin,
ti dete mojih radosti
in mojih skrbi, bolečin,
zakaj odhajaš?
In greš tako lahkih besed?*

*Že v zgodnji, prezgodnji mladosti
te jemlje mi tuji svet.
O sin moj, poznaš li tujine skrivnosti?
Zasede neznanih, tujih cest?
Nevarnosti duše morečih mest?
Ah, ako te ugonobe,
kam mati naj s spojo bolje gre?*

*Kako bo obraz moj bled,
od žalosti bolj ko od let,
ko zate bom noč in dan trepetala,
v bolesti srčni se povpraševala:
Kje hodi in kod?
Kam danes gre, kam jutri bo šla
v tujini njegova pot?*

*Čez vse neznane daljine sveta
za tabo moja prošnja bo šla:
Imej usmiljenje z menoj!
Ne slišiš, kako drhtim in trpim?
O čuj, pomisli, občuti to:
Kar tebe ni več doma,
sem jaz le hirajoče drevo
samotno stoječe sredi polja —
O vrni, vrni se, otrok moj!*

Zaklad morskih roparjev.

Kdor je dober zemljepisec, bo gotovo znal povedati, kje so Bahamski otoki, da se namreč šopirijo vzhodno od polotoka Floride (cvetoč) ob južnovzhodni meji Združenih držav S. A. Sredi otoške skupine je otoček New Providence z mestom Nassau. Tam je neki ribič že dalje časa trdil, da ve za zaklad, ki so ga bili v davnih časih na otoku skrili pirati, gusarji ali morski roparji. Policija je moža zaprla in šla zaklad sama iskat; natančno pa je izrabila vse podatke, ki so nehote ušli ribiču, ko se je hvalil s svojo najdbo. Niso iskali zastonj. Pet debelih palic zlata so odkrili v duplini nekega skritega morskega zaliva. Zlato je vredno 12.000 funtov ali 2.400.000 dinarjev, a ribiču so dali samo eno tretjino, ostalo pripade po zakonu angleškemu kralju.

Kraljičina brez smehljaja.

relepa kraljičina Lilianda je imela v izobilju vsega, karkoli si more zaželeti mlado dekliško srce, samo nekaj je pogrešala, — radostnega smehljaja. Njena lepa, rožna usteca se niso znala smehljati.

To je zelo žalostilo njenega visokorodnega, kraljevskega očeta. Dal je sklicati vse najmodrejše zdravnike sveta, da bi pomagali kraljičini. Prišli so, preiskali kraljičino in si zamišljeno gladili sive brade. Pošvetovali so se in ugibali, a nihče ni vedel leka, ki bi kraljičini vrnil smehljaj. Potem je dal kralj sklicati

vse čarodeje in čarovnice sveta.

Prišli so čarodeji z visokimi zvezdnatimi kapami in čarovnice so prijezdile na metlah. Brali so v črnih knjigah, delali čudne križe nad kraljičino in čarali čira čara, — a zaman, smeha ji niso mogli pričarati.

Za temi je kralj sklical vse šaljivce sveta. Prišli so, veliki in mali, debeli in suhi, v živo pisanih oblekah s kraguljčki za vratom. Lilianda jih je gledala, ko so plesali pred njo, se prekopicavali in uganjali vsakovrstne burke, a zasmejala se ni.

Končno je kralj ves obupan poslal glasnike po vsem svetu z oznanim, da pokloni pol kraljestva in roko kraljičine tistemu, ki pride v grad in se mu bo kraljičina nasmejala.

Ta razglas je silno razburil vse neoženjene kralje in viteze. Kajti najlepšo in najbogatejšo deklico je vsak želel imeti za ženo. Kar trumoma so jezdili v grad in na vse načine skušali kraljičino pripraviti do smeha. A Lilianda ni nikogar nagradila s smehljajem in drug za drugim so morali z dolgim nosom odjezditi.

Za kraljev razglas je zvedel tudi turški sultan Mustafa, ki je bil že precej star, debel kot sod, brke pa je imel tolikšne, da so mu segale prav do pet. Največji ponos njegove lepote pa je bila velika, živordeča bradavica, ki mu je bohotno cvetela na koncu nosa in iz katere sta poganjali dve nežni, zlatorumeni kocinici. Vedel je, da se bo takoj zasmejala, čim ga bo zagledala. In potem bodo njegovi milijoni zlatih cekinov, ki jih dobi za doto kraljičina Lilianda. Zlati cekini, ha ha ha, za to je prav za prav šlo sultanu Mustafi, kajti on je porabil silno veliko denarja, ker je bil silno debel in je silno mnogo dobrega moral pojesti in popiti vsak dan.

Brez odlašanja je dal osedlati konja in v galopu odjezdil v grad kraljičine Liliande.

Lilianda je sedela na dragocenem prestolu poleg svojega kraljevskega očeta, ko je vstopil Mustafa in se ji z veliko težavo priklonil do pasu. Potem pa se ji je začel ljubeznivo nasmihati, da bi tudi njej izvalil smehljaj. Odpiral je široka usta, mahal z rokami in se vlekel za dolge brke, migal z nosom, da je rožnata bradavica poskakovala in sta se kocini na njej lesketali. Toda zaman, Lilianda je sedela negibna in se ni nasmehnila.

Mustafa se je jel še glasneje krohotati.

— Ha ha ha, ho ho ho, he he he! je odmevalo v visoki obokani dvorani.

Tedaj pa je v visokem oknu nekaj zafrfotalo. Velika črna vrana je priletela v dvorano in se krožeč nad smejočim Mustafom začela hrípavo dreti:

— Kra kra kra!

Ves prestrašen se je Mustafa ozrl kvišku. Tedaj pa je vrana planila k njemu, kljunila po njegovi lepi bradavici in jo požrla. Od strahu in bolečine se je Mustafa kar sesedel.

Ko je Lilianda to videla, je plosknila z rokami in se glasno zasmejala, da je odmevalo od sten kot žuborenje srebrnega studenčka. Vse navzoče je njen smeh radostno presunil.

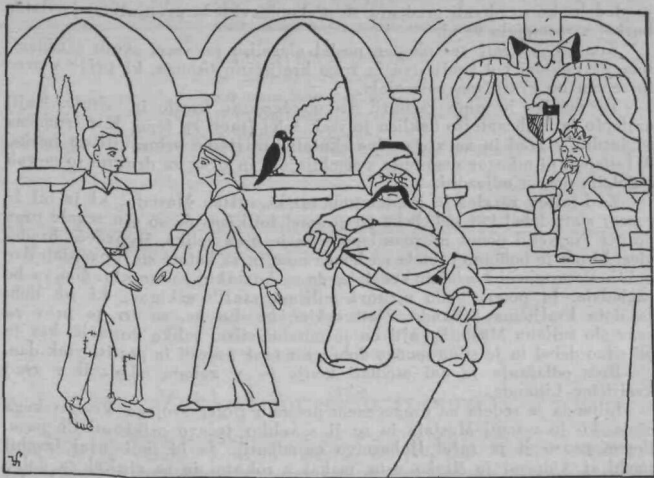
Medtem je vrana zletela skozi okno. Kraljičina je pohitela k oknu in gledala za njo. Na travniku pod gradom je stal slok lep pastir. Vrana je poletela k njemu in se mu krotko spustila na ramo.

Kraljičina je poklicala služabnika in mu ukazala, naj takoj privede pastirja k njej.

Medtem je prišel vrli sultan Mustafa zopet do sape in besede. S krvavim nosom, pa vseeno zadovoljen, se je poklonil kraljičini in dejal:

— Svetla kraljičina, lepa moja nevestica, daj, da ti nataknem zaročni prstan. kajti sedaj si moja in moja je polovica kraljestva tvojega očeta.

Liliandin oče je žalostno sklonil glavo. Močno je obžaloval svojo pre nagljeno obljubo. Kar nič si ni želel za svojega zeta in moža svoje lepe hčerke debelega in grdega sultana Mustafe.

Zdajci je vstopil pastir v spremstvu strežaja in ves plašen obstal pri vratih. Ko ga je Lilianda ugledala, se je še bolj srebrno zasmejala in ga vprašala, če je bila vrana njegova.

— Moja! je plaho potrdil pastir in ves prestrašen čakal, kaj bo.

Kraljičina pa se je obrnila k Mustafi in dejala:

— Vidite, striček Mustafa, da z vašim računom ne bo nič. Jaz sem se zasmejala vrani, vrana pa je bila pastirjeva, torej tudi moja roka

njegova. — Ljubeznivo je pristopila k pastirju in mu ponudila svojo belo roko.

Mustafa se je strašno razhudil. Začel je kričati in razsajati, celo svojo krivo sabljo je potegnil, a ni ničesar dosegel.

— Volja mojega otroka je meni zapoved! — je rekel kralj, ki mu je bil lepi pastir stokrat ljubši od grdega sultana.

In sultan Mustafa je moral oditi brez neveste in brez cekinov z dolgim krvavim nosom brez bradavice. V gradu pa so slavili zaroko Liliande in pastirja.

F. S. Finžgar:

Mladina draga!

(Govoril v šolskem radio.)

Tako je nagovarjal mladino veliki borec za narodne pravice, za lepoto slovenskega jezika, za svobodo in poštenost Fran Levstik. Sem tudi France, žal da nisem tudi še Levstik, ki bi nam bil danes prav tako koristen in potreben kot kedaj. Kljub temu pa bi vam rad vendarle nekaj povedal.

Kajkrat sem stal v trnovskem župnišču pri oknu in gledal dečke, ki so se san-

kali po brežičku Gradaščice proti vodi. Ne enkrat, mnogokrat so sanke zanesle dečka čez rob in — štrbunk — je pljusnil v vodo. Mislite, da je zajokal in se cmeril, ko je lezel iz vode in je kar curljalo od njega? Kaj še! Otresel se je kot kužek in sedel spet na sanke. Mar mu je bilo, ko so mu hlačice zmrzovale in pokale kot skorja. Jaz pa sem stal pri oknu, ga zavidal in tiho pel tisto, saj jo poznate:

Zato pa rečem zdaj:

Najlepša je mladost —

Mladost ne pride več nazaj.

Zakaj se vam to povedal? — Mar zato, da tudi vi smuknete s sankami vred v potok, morda celo v reko? Ne zato, celó svarim vas: Nikar tako! Toda rečem zdaj: ti dečki so mi všeč, ker ne poznajo cmeravosti. Mladina, proč s cmeravostjo! Ni gršega, če se cmeriš za vsak prazen nič. Za trdo besedo — že jok, za majhen udarec — solze, za pravično svarilo doma ali v šoli — kujanje in kuhanje rilca. Fej te bodi! Pomnite: v življenje greste in skozi življenje morate. Kaj mislite, da boste vsako svojo bolečino utegnili pestovati kot deklica svojo punčko in se cmeriti, da bi vas ljudje pomilovali? Nihče vas ne bo.

Zato pa rečem zdaj:

Proč s cmeravostjo! Domovina potrebuje junakov — ne pa milih Jer.

Avtoriteta — veljavnost.

Ko sem hodil drugo leto v šolo enorazrednico, smo dobili nalógo, ki je seveda nisem naredil. Šel sem rajši z drugimi dečki na gmajno orehe

klatit. Kar nas je prišlo naslednji dan v šolo brez naloge, smo bili zaprti, kajpak. Zato sem zamudil doma obed.

»Kje si hodil?« me vpraša oče. Hudo je bilo povedati po pravici. Toda laž mi je oče tako pristudil, da se nisem mogel zlagati. Še danes jo sovražim.

Mati je postavila prédme skodelico postane jedi, oče je pa segel po klobčiču hodničnega sukanca, odtrgal dolgo nit in mi velel: »Nogo!« Dvignil sem nogo in strahoma čakal, kaj bo. Oče me je otvezel za nogo na nitko in me privezal k stópicí javorove mize.

»Tako! Sedaj boš pa d o m a zaprt, da boš vedel, kaj je tvoja dolžnost.«

Pehnil je predme torbico s šolskimi knjigami in odšel z vsemi drugimi iz hiše na travnik nakladat otavo. Hišna in večna vrata je pustil nalašč odprta na stežaj.

O, ali veste, kaj se pravi tlačiti na vozu seno, otavo, v solncu — in potem še jahati domov grede na konju? Če ne veste, vas pomilujem, kakor sem — ubogi jetnik — pomiloval tedaj sam sebe. Toda nitke se nisem upal utrgati! Oče me je otvezel, in po pravici! Tudi p a j č e v i n a bi me bila držala.

Avtoriteta! Očetova veljavnost me je držala, ne nitka.

Ali sedaj veste, kaj je avtoriteta? Brez nje bi šlo človeštvo v ruševine. Celo divjaki, rokovnjači, cigani, tolovaji jo imajo in še kakó! Saj veste, kaj je bil veliki Gropa rokovnjačem! Kaj je ciganski poglavar vsej ciganski tolpi! Vse jim je: gospodar, poveljnik, sodnik, Gorje, kdor ga ne uboga. In države najbolj kulturnih narodov čuvajo avtoriteto kot dušo in jim je sveta. In najsvetejša je božja, in sveta mora biti veljavnost staršev, in odlična učiteljev in vzgojiteljev in vseh, ki je ne napravijo sami. Zato tisti fant v šoli, ki je rekel profesorju, ko je pripovedoval o Koperniku, Newtonu in še o drugih veljaki: Kaj so mi mar, to so zame šuštarji — ni nič drugega kot prazen sod, ki ima velik glas in bo s svojim bobnenjem čisto gotovo človeštvo samo v nadlogo. Res, da je v vsakem mladem človeku prešernosti in napuha zvrhana mera. Pa je tako, kot so trdili stari: Dvajsetletnemu ne vesta in ne znata ne oče ne mati nič, štiridesetletni pa išče pri njih, če so še živi, modrega sveta.

Zato pa rečem zdaj:

Mladina, ki tepta avtoriteto, božjo in človeško, je grobokop družbe, naroda, države.

Ljubi svojega bližnjega,

to je Gospodova zapoved — najvišji enaka. V osnovni šoli naroči učitelj, naj prinese dečki vsak po dva dinarja za to in to učilo. Barakarjev Jurček dinarjev ne prinese, ker mu jih niso mogli dati. Beda je v baraki. Jurček jokaje pove, da jih prinese, ko bo brezposelni oče spet kaj zaslužil.

Učitelj pogleda po šoli. Vse tiho. Dečki gledajo v klopi. Njegove oči še iščejo in vprašujejo. Nič odziva. Nato seveda potolaži dečka in mu da učilo zastoj. Med odmorom jih gre večina kupovat si malico: žemljo, kostanj, sladico, potico. Torej vsi ti so tiščali dinarje v žepu in ni ga bilo, ki bi bil rekel: Jurček, lej, za kostanj imam, pa ga ne bom jedel, da dam dinar tebi. In še tale Stanko ti ga tudi da, jeli? — Ali ne veste, da je nekje takole: V zavodu sedijo fantje pri mizi. Pride močnata jed, štrukelj, potica. Vsak prvi jo vzame, prereže in jo da polovico drugemu, drugi pa cel kos dene v košek — in tako gre dalje, dokler ni polovico njih deleža v košku. Popoldne pa gredo s koškom, v katerem so ti v

ljubezni pritrGANi kosi, v barake in delijo, delijo bednim in lačnim otročičem v barakah.

Ali poznate zgodbo o Usmiljenem Samarijanu? — Pojdi in tudi ti tako stori!

Delo je dolžnost.

Leta 1891. so prišli prvič v večjem številu obiskat bratje Čehi — brate Slovence. Pripominjam, da je bila takrat slovanska vzajemnost še velik političen greh. Berite Gregorčičevo »Velegrajsko kugo«. — Seveda študentovstvo je bilo vse pokonci, dasi so bile počitnice. Ker nisem imel s čim do Ljubljane, sem skušal videti in pozdraviti Čeha vsaj na Bledu. Pa tudi za tja je bilo treba vendarle nekaj drobiža. Preudarjam, kako bi in kaj bi, in mi šine v glavo pretkana misel.

Oče je sedel v hiši in si šival záplate na prevotljene komolce suknjiča. Hitro pobašem zrelostno spričevalo in sedem k njemu.

»Tegale Vam vendarle še nisem nikoli obrazložil, kaj se prav za prav pravi imeti maturo v žepu in še celó z odliko.«

»No, dej, pa razlagaj,« me je pogledal oče in si prižgal ugaslo čedro.

V meni se je kar pri priči porodila zgovornost jezičnega dohtarja, ki je seveda vsa cikala na to, da bi očetu izpulil iz trdó zavezanega mošnjčka vsaj en goldinar za pot na Bled. Ko sem dognal dokazovanje o svoji veliki pridnosti in odličnosti, sem za sklep še krepko poudaril, da se mi za t a k uspeh spodobi kakšna n a g r a d a, kot le kaj.

Vprašujoče in poln upanja sem se zazrl v očeta.

Ta pa je mirno krpal svoj suknjič, nato prenehal, vzal čedro iz ust, da bi bila beseda bolj tehtna. in rekel:

»Bahač! Kaj se boš hvalil s tem? Saj drugega dela nisi imel.«

Zgenil sem spričevalo in odšel brez goldinarja na Bled z dvema šesticama, ki mi jih je stisnila dobra mati.

Več ko vsa matura mi je za bodoče življenje zaleglo spoznanje, da tisti, ki stori le svojo dolžnost in išče še posebne nagrade za to, ni dosti prida v človeški družbi; kdor pa niti dolžnosti ne izvrši, tisti pa je smet, ki ga bo življenje prej ali slej pometlo za duri in bo vse žive dni zajedavec, uš na telesu delavnega človeštva. Mladina, ne bodi nikdar zajedavec!

Kdo je gospod?

Vi mislite, da veste, kdo je gospod. Trdim, da ne veste in zato vam bom povedal jaz. Le poslušajte. Gospod je tisti, ki je vedno oblečen po najnovejšem kroju; ki dela gnečo na vsakem sprehajališču; ki se nič ne uči, a vse ve in zna; ki vse kritizira in obgodrnja, sam pa še ni storil toliko koristnega, kar je za nohtom črnega; ki se v teatru smeja ob žalostnih prizorih, ob resničnem dovtipu gleda pa druge, ali se bodo zasmejali ali ne; ki ga je sram svojega očeta in matere, ker nista zadosti po modi; ki zapravlja težko prisluženo očetovo imetje, sam pa ne gane z mezinem, da bi zaslužil vsaj eno paro; ki na pločniku odrine staro ženico v blato, da gre on, gospod, po lepem; ki je tako brezsrčen, da si da od matere snažiti čevlje; ki ga je sram nesti zavojček na pošto; da, ki ga je celó sram nositi knjige v šolo in si liste iztrga ter jih pomaši po žepih, da ni omadeževana njegova gosposčina. Ali sedaj veste, kakšno prečudno bitje je „gospod“. Vsi drugi ljudje smo delavci: delavec tisti, ki vihti kramp in rovnico, delavec, ki grizlja pero in si s tinto prste maže;

delavec, ki cepi sežnje v gozdu, delavec, ki vam vceplja modrost v glavo;
delavec, ki orje njivo, delavec, ki reže kulturne brazde za svoj narod.

Poznal sem takega gospoda, kakor sem vam ga opisal. Že kot frkolin je hodil v šolo ves gizdav s paličico v roki. Dokler je bil še manjši, mu je služkinja nosila knjige do šole. Ko je dorasel v gospoda, si je vtikal iz knjig iztrgane liste po žepih. Ko je prišla matura, ni bilo ne listov ne znanja. Šel je in si kupil čisto nove knjige. V Zvezdi je sedel, prebral list — in ga iz knjige iztrgal, ga vrgel ter predal vetru. Vse, do zadnjega. Prišel je znanec in ga ogovoril: »Prijatelj, kaj delaš?« — »Za maturo se pripravljam.« — »Tako pa pač ne pojde!« — »Gospod' odgovori: »Če jo vsak osel naredi, jo bom naredil tudi jaz!«

Pa je ni, dasi je trikrat poskusil.

Zato pa rečem zdaj:

Mladina draga, bodite delavci in ne gospodje!

Venceslav Winkler:

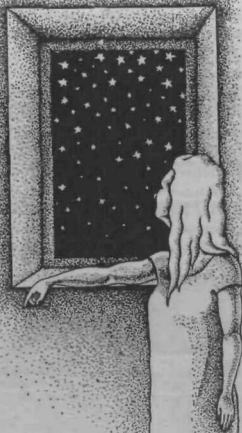
Pesem delavskih otrok.

*Naše nebo se pripravlja na veliko zimo,
mi pa z rokami kot množica silna
pomlad v deželi držimo.*

*Kruha bi radi, toplote bi radi, dobrote bi radi,
pa smo priklenjeni k težkim nebesom,
moramo zemljo v vsemirju držati,
venomer v zvezde bleščeče upirati trudne oči,
čakati, ves čas se bati,
da se v osrčju peklenskem potres ne zbudi.*

*To je pri vas kakor v pravljičah daljnih lepo:
hišice bele, vrtovi in vse polno rož po livadi.
Nas pa nikjer več srca ne poznajo,
stroji železni nam uro in dan šepetajo.*

*Ampak, mi zemljo držimo s pestmi,
da ni mogoče ji pasti,
oče ji naš zaliva s svojo krojo,
da ji bo lahko cveteti in rasti.
Držimo, držimo,
priklenjeni k težkim nebesom,
sebe in vas!
Bog nam je dal blagoslovljene ure,
pa smo podobni velikim drevesom.
Sredi najvišjih vrhov se blešči naš obraz,
sméje se sanjam in gleda,
ko gasnejo v daljnih globinah
slabosti in čas.*

Mirko Kunčič:

Izgubljenec.

*Kadar moja mamica
v zvezdnate večere
moli zame — njen smehljaj je
poln otroške vere.*

*Mrak varljive upe ji
nosi iz daljine
in prepleta z zarjami
žalostne spomine.*

*Kadar moja mamica
misli name, sanja
in kot bela lučka tli
v noč pričakovanja —*

*jaz bolan in izgubljen
hodim svoja pota.
Do obupa me boli
njena sladka zмота ...*

Leopold Podlogar:

Zgodovina naših trgov in mest.

18. Turjak.

(500 m, 263 prebivalcev.)

Turjak je neznaten dolenski trg, jugovzhodno od Ljubljane ob deželni cesti Ljubljana—Škofljica—Ribnica—Kočevje (55·6 km). Razvija se pred rodbinskim gradom slavne Turjaške rodovine.

Župnija je bila ustanovljena dne 25. aprila leta 1790, kapela pa je bila očitnim proglašena že l. 1780. Za ustanovitev župnije je prosil turjaški grof Marija Jožef. Nagovoril ga je k temu grajski duhovnik Andrej Nušič. Ta je bil rodom Škocijanec, rojen menda v vasi Laporje leta 1727. Nekaj let je služil v domači župniji, v Škocijanu pri Turjaku, potem pa od leta 1770. v turjaškem gradu kot sacelan, kjer je postal prvi turjaški župnik in kot tak umrl l. 1811.¹ dne 3. marca.

Šola je bila slovesno otvorjena 6. majnika l. 1901. Leo grof Turjaški je dal na lastnem svetu in lastne stroške zidati l. 1899. enorazrednico nad deželno cesto Ljubljana—Kočevje. Delo je vodil mnogoletni turjaški oskrbnik Jožef Schauta, Turjačani so pomagali s tlako. Sedaj všolane vasi so pošiljale prej svoje otroke v Škocijan; tudi nekateri turjaški župniki, n. pr. Zorec, Pintar so otroke prostovoljno poučevali v branju in pisanju. Prvi učitelj na turjaški enorazrednici je postal Josip Bergant.

Do leta 1848. je bila v gradu okrajna grajska sodnija. Ko so se tega leta ustanovili c. kr. sodni okraji, je bila prestavljena sodnija v Lašče. Tega

¹ Pokorn: Šematizem 1788, 95.

leta je zgubil trg Turjak zadnjo privlačno silo — danes se ne drži od trga drugo kakor ime.

V dobro urejenem turjaškem arhivu ni nobenega pisma, nobene listine, ki bi imenovala Turjak trg. Trg sam ne hrani nobenega pisma ali listine, na katero bi opiral trg svoje pravice. Pa je bil vendar Turjak že v srednjem veku daleč čez mejo naše dežele sloveč trg.

Potok Rašica, ki izvira pri vasi Brlog v lužarski občini in izgine v Ponikvah pod zemljo, se je imenoval še v Valvasorjevi dobi Fužinšica. Po Valvasorjevi sodbi, ki je bila oprta na pisma in ustno izročilo, je dobil potok to ime od fužin, ki so stale ob njem po vsej dolžini in izrabljale njegovo vodno moč. Od teh ni danes nobenega sledu več, že Valvasor ni videl v Raško-dobrepoljski kotlini nobene fužine. (Valvasor II, 234, 239.) To pove nekaj in nam kaže, da je v davni preteklosti, recimo v srednjem veku v Rašici cvetela razvita železna obrt. Svet ob Rašici je bil že od leta 1260. last Turjaških. (Mitth. 1865, 3; 1905, 125.) Uprava mesta Reke hrani tri

važne listine iz l. 1437. Iz teh listin posnamemo, da so hodili v Turjak po železne izdelke trgovci in prekupci iz Kranja, Kamnika, Loke in Selc. V Reki, Trstu in Benetkah so zamenjavali železno blago za olje, bombaž, fige in mandeljne. Kadar se ni blago izmenjavalo za blago, se je plačevalo, kupovalo in prodajalo za zlat denar. Omenjeni kranjski prekupci in trgovci so prejeli v Turjaku blago v zameno za žito, moko, kože, usnje, sukno, platno in druge izdelke podeželske domače obrti. V teh listinah se hvalijo izdelki turjaškega železa, da so dobri in tudi teža blaga po sodbi cesarske mitnice poštena (Ferrum bonum et bulletum de Orspergo). (Glej Dimitz, G. Kr. I. 313—314.)

To so edini podatki o turjaškem trgu. Z letom 1437. nehajo mahoma vsi podatki o trgovanju s turjaškim železom. Odkod ta nenadna preseka?

Listine, ki se tičejo turjaškega gradu, spadajo v prvo polovico petnajstega stoletja. V začetku tega veka so delovali v velikolaški okolici stiški menihi, katerih velika pristava v Laščah se omenja že leta 1145., ona na Veliki Slevici l. 1230. V začetku 15. stoletja (1402) čutimo iz takratnih poročil, da še delujejo stiški menihi v tej okolici. Ne dolgo potem ni ne duha ne sluha ne o menihih, ne turjaških fužinah. Vzrok tega mučnega molka je turška sila, ki se je z letom 1408., z napadom na Belo Krajino začela razlivati po naši deželi. Cvetočo trgovino po naših krajih je ta sila

popolnoma udušila. Trgovska pota so bila kmalu popolnoma zaprta; obrtniki in rokodelci so morali dati delo iz rok. Sedaj je veljalo: braniti mejo, da je sovražnik ne prestopi ali pa seliti se drugam. Koj z nastopom te sile so se izpraznile fužine po Raško-dobrepoljski kotlini ob Fužinšici ali Rašici. Prvikrat so se pojavili Turki v tej dolini leta 1415. (Mittheil. 1861, 69; 1903, 169.) Takrat so Turki prvokrat drli od Kolpe preko Kočevja in Ribnice proti Ljubljani, do osrčja Kranjske. Zdi se nam, kakor da bi v tem letu sovražni Turek to napadno črto dobro preštudiral na vse strani, da bi pozneje tem pogosteje in ročneje na turški način premeril to pot. *Kadar so drli po tej napadni črti, so merili na Ljubljano. Kar je bilo vmes, je občutilo vso krutost turške sile.* Napadli pa so Turki od te strani Ljubljano: 1469., 1471., 1472., 1473., 1476., 1492., 1528., 1546., 1598.

Če primerimo letnico 1437., ko se turjaški železni trg omenja kot cvetoč, je zadal železni obrti turjaški prvi smrtni udarec turški napad l. 1469., kateremu so sledile kmalu v kratkih presledkih drug za drugim. Takrat so mahoma izginile ob Rašici vse fužine in za vedno zaspala železna obrt, ki bi s pomočjo neizčrpnih železnih zakladov živela lahko še danes. Živi od vsega že davno ugašajoči spomin na cvetoče čase. Tega in še marsičesa drugega je kriv turški meč.

Znano je, da se je srednjeveška trgovina gibala v smeri starih rimskih cest, ponekod se jih je točno držala ne le v srednjem veku, ampak skozi vsa stoletja do začetka 18. stoletja, ko so začeli po naši deželi delati ceste. Stari tovarniki so se držali starih potov. Ta pota so držala po starih rimskih cestah. Kakor so dokazala novejša raziskavanja, je držala taka stara pot od Šmarja mimo Šenčurja do Turjaka; druga taka stara pot od Krke preko Ilove gore, Male Lipljene zopet do Turjaka; tretja iz Dobrepoljske kotline čez Ponikevske gozde do Turjaka. Ta trojna stara pot se je pri Turjaku strnila in držala ob Črni vodi pod Golem in Kureščkom mimo Krvavih peči na Bloško in Cerkniško stran. Od Ljubljane sem je držala stara trgovska pot ob obronkih Turjaških gora do Turjaka. Temu križišču starih potov je dajal varstvo staroslavni Turjak, ob katerem se je zgodaj v srednjem veku razvil cvetoči trg; njegovo cvetje se je ob soparni in žgoči turški sili kmalu razsulo. Turška sila trgu ni vzela le cvetja, ampak ga je usušila globoko v korenine. Po tej sili ni imel več ne podlage, ne vrtnarja, da bi še kedaj pokazal svojo životvorno moč.

Turjak! O tem bi bilo pripovedovati! Tu le skrčen obris. Došli so Turjačani na Kranjsko s Franki v 9. stoletju ali vsaj kmalu po bitki na leškem polje pri Augsburgu, kjer je cesar Oto I. v tridnevni bitki čete Madžarov popolnoma potolkel. Ta bitka je odprla nemškemu plemstvu pot med Slovence. Ti plemiči so sezidali utrjene gradove po naših gorah in gričih in si storili podložno slovensko ljudstvo, ki je prebivalo na njih posestvih. Gradovi naših plemičev so bili prvotno le trdnjave; postavili so mogočen trden stolp, ki je služil za opazovanje (straža), pa tudi za stanovanje grajski gospodi. Šele pozneje so temu stolpu prizidali udobnejša stanovanja ali pa so v bližini stolpa zidali pravi grad, kakor jih vidimo danes še več po Kranjskem.

V Turjaku vidimo še danes pod sedanjim gradom v temelju »Spodnji grad«. Po temelju sodeč je bil ta gradič le majhen trdnjavski stolp. Kako star je bil ta »Spodnji grad«, sklepamo odtod, da je že leta 1067. Konrad Turjaški postavil nad njim novo razsežnejše in udobnejše poslopje, na kraju, kjer stoji sedanji grad Turjaški. Grad je zadela marsikatera nesreča. Zaradi že omenjenega spora Turjačanov in Ortenburžanov je bil porušen Spodnji in Zgornji grad že leta 1160. Enaka usoda je zadela Tur-

jaške zgradbe l. 1191., 1210. in 1318. V tem času so podložniki Turjaški in Ortenburški veliko trpeli. Oba zasovražena soseda sta škodovala drug drugemu, kjer in kakor sta mogla. V teh nemirnih in razdivjanih časih se okrog Turjaka ni mogel razviti trg. Ortenburžani in Turjačani so se spravili šele l. 1343. Sredo pred sv. Janezom sta podpisali obe sovražni stranki spravno pogodbo v Orteneku. (Mittheil. 1861, 39.)

Po tem letu sprave (l. 1343.) se je zamogel razvijati ob Turjaku trg. Njegovemu razvoju in cvetu je bila odločena le kratka, komaj stoletna doba.

Leta 1511. 24. in 26. marca je porušil strašni potres neštevilno cerkva in neznano število gradov. Med gradovi, ki so pod udarcem te šibe božje padli v razvaline, je bil tudi Turjak. Po tem potresu se je zidal sedanji grad. Na jugovzhodnem stolpu gradu je v višini enega nadstropja vzdian spominski kamen, ki vsebuje del stavbne zgodovine Turjaka in omenja tudi potres, za katerem se je zidal grad. Napis je nemški. Slovenski se glasi: »Leta 1067. je začel ta grad zidati Konrad Turjaški. Leta 1511. ga je porušil potres. Jaz Trojan Turjaški, višji komornik Kranjske in Slovenske Krajine, sem ga l. 1520. začel od tal zidati.« Nad tem napisom je vklesan rodbinski turjaški grb: glava divjega vola ali tura, po katerem je dobil grad svoje ime. Pripovedka ve, da so se takrat, ko so začeli tuji plemiči zidati v Turjaških gorah svojo trdnjavo, klatili divji voli ali turi po teh krajih. Ti so ovirali delavce pri delu. Med tem, ko so zidarji in kamenarji delali pri trdnjavi, so plemiči pobijali to nadlogo. Iztrebili so bili skoraj vse, le eden je še plašil delavce in jih oviral pri delu.

(Dalje.)

UGANKE • SKRIVALICE IN DRUGO

Vremenska uganka za september.

(Silvo Mehovec, Ljubljana.)

Besednica.

(Mladika.)

Bratov nas je brez števila
mati zemlja izredila:
ko smo mladi, smo zeleni,

ko smo stari, smo rumeni,
ko povesimo glave,
srp se bliža nam v gorjé.

Križ.

(Mladika.)

a	m	o	t	a	
s	r	e	ž	j	
s	i	o	e	k	
p	o	č	t	e	k
m	a	a	o	n	
s	r	u	g	r	
t	r	a	ž	a	

Če spopolniš
besede, dobiš
navzkriž ime
pesnika.

Nagrade rešilcem :

1. Mladinska knjiga.
2. „Vrtec“ in „Angelček“ (vezan).
3. „Pri Jezusu“ (z zlato obrezo).

Kar si kdo izbere. Nagrado dobi samo,
kdor je izžreban, in mora uredniku sporočiti,
za katero nagrado se je odločil.

Rešilci in imena rešilcev se sprejemajo
10 dni po izidu lista.